

15. Экспозиция Бердянского краеведческого музея. – БKM – КП 3061 Д 729 (Письмо Рогову Р. К. от Председателя Бердянского музыкально-драматического кружка 1904 г.). – Л. 1-1об.

16. Экспозиция Бердянского краеведческого музея. – БKM – КП 14118 Ф 5967 (Фото «Члены физико-медицинского общества после спектакля в пользу больных туберкулезом»). – Л. 1-1об.

17. Бердянский краеведческий музей. – БKM – КП 26329 Д 10722 (афиша Зимнего городского театра. 20 февраля 1915 г.). – Л. 1-1об.

18. Бердянский краеведческий музей. – БKM – КП 26330 Д 10723 (афиша Зимнего городского театра. 28 марта 1915 г.). – Л. 1-1об.

19. Бердянский краеведческий музей. – БKM – КП 26328 Д 10721 (афиша Зимнего городского театра. 11 апреля 1915 г.). – Л. 1-1об.

20. Бердянский краеведческий музей. – БKM – КП 20813 Д 7730/2 (афиша летнего театра А.Ф.Гурского «Миссь Гоббсь» (комедия в 4-х действиях) от 30 мая 1915 г.). – Л. 1-1об.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2015

O. O. Demidko

THE DRAMATIC ART OF NORTH PRYZOVIA: BERDYANSK THEATER (XIX – FIRST HALF OF XX CENTURY)

The author investigates the specific city of the formation and development of Berdyansk theater in the 30s of North Pridavia in XIX – the first half of the XX century. Essential for the formation of cultural and artistic space North Pridavyye was the discovery of Berdyansk theater. The lack of comprehensive general works on the designated theme is the urgency and the need to study. The theater building in Berdyansk was built in the first half of the XIX century. In the XIX century features of development of Berdyansk theater became poor training of actors and the low level of interest among the audience. Considerable attention is paid to the repertoire, charitable activities of the theater and the main problem. Theater workers conducted extensive charity work in different directions: assistance to the needy people of the city, the sick, the victims of the war. The author examines the creative pursuits of actors and other touring troupes. At the beginning of the XX century. changing repertoire, opens summer theater, which contributed to the development of theatrical art in the city and the region as a whole. In the article examines the role of Berdyansk theatre in social and cultural life of the region's population.

Key words: Berdyansk Theater, North Pridavia, cultural and artistic space, affiche, repertoire.

УДК 7.071.1

В. Ю. Дорофєєва

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА КОМПОЗИТОРСЬКА ШКОЛА: НОВА МУЗИКА

Стаття присвячена дослідженню останніх досягнень сучасної української композиторської школи. Висвітлюється функціонування сучасної академічної музики у вітчизняному мистецькому просторі, а також у загальноєвропейському контексті. Аналізується поява проектів, пов'язаних із розвитком «нової музики», організованих

музичним агентством «Ухо».

Ключові слова: «нова музика», композитор, творчість.

У культурі постмодерну, вільно «співіснує» широке коло стилів, це відчутно й в українському мистецькому просторі. Сучасна українська композиторська школа демонструє значні досягнення в галузі академічної музики. На даний момент яскраво представлені різні стилеві напрямки, від неоромантизму до електронної музики. Зросла також кількість митців, котрі продовжуючи композиторські традиції плідно працюють у сучасних умовах. Це зумовлює *актуальність дослідження*, присвяченого останнім досягненням цієї мистецько-творчої спільноти.

Метою статті є вивчення останніх досягнень української композиторської школи, «нової музики», що полягають у опануванні найсучаснішими техніками та виході національної музики на міжнародний рівень.

У другій половині ХХ століття з'являються дослідження з проблем трансформації парадигм композиції як метахудожнього явища, зокрема композиторської творчості, еволюції категорій постмодерної, авангардної естетики тощо (І. Азізян, В. Бичков, В. Глазичев, І. Добріцина, О. Зінькевич, В. Іванченко, О. Козаренко, Н. Маньковська, Р. Станкович-Спольська, Ю. Холопов та ін.) Фундаментальних музикознавчих робіт, щодо останніх досягнень українських композиторів немає, проте є поодинокі дослідження, присвячені окремим мистецьким подіям, творчим постатям або загальним тенденціям, які можна спостерігати в культурному просторі існують. Методологічною основою роботи стали статті В. Клименко, Л. Морозової, А. Тормахової. Також використовуються матеріали інтерв'ю й персональних сайтів композиторів В. Сильвестрова, М. Коломійця, О. Шимка, представників музичного агентства «Ухо» О. Андрусик та Є. Шімального.

Значне стилеве різнобарв'я, яке можна спостерігати у композиторській творчості України має коріння, що сходить до творчості двох визначних стовпів української професійної музики – Л.Ревуцького та М.Лятошинського. Саме ці два класики української музичної культури виховали та спонукали до творчих новацій таких корифеїв, як В. Гомоляка, Л. Грабовський, Л. Дичко, М. Дремлюга, Г. Жуковський, О. Канерштейн, І. Карабиць, В. Кирейко, Г. Майборода і П. Майборода, Г. Мірецький, М. Полоз, В. Польовий, В. Сильвестров, М. Скорик, Є. Станкович, А. Филипенко, І. Шамо та ін.

Сутнісною ознакою творчості українських композиторів є спадкоємний характер та тісний зв'язок з фольклором. Традиційність проявляється на різних рівнях, не обмежуючи при цьому індивідуальність кожного творця. Ще одним важливим аспектом є звернення до поезії Т.Шевченка (творчість М. Лисенка та продовжувачів його творчих традицій, а саме – К. Стеценка, Я. Степового, С. Людкевича, А.Кос-Анатольського ін.). У цьому контексті А. Тормахова відзначає, що «поезія Шевченка знаходить своє музичне втілення в композиторській спадщині Л.Ревуцького та засновника модерного напрямку української музики – Б.Лятошинського. Творча майстерність їх учнів – В. Кирейка, Г. Майбороди, П. Майбороди, Л. Дичко, Л. Колодуба, М. Скорика, Є. Станковича так само формується під знаком шевченківських образів, котрі проявляються як в усталених жанрах (кантата, поема, хори), так і в новаторських – симфонія-диптих для хору а *carrella* на слова Т. Шевченка (1985) Є. Станковича, симфонія-дума № 2 «Шевченківські образи» (1964) Л. Колодуба» [7, С.42].

Сучасну композиторську школу України можна умовно поділити на декілька поколінь, які сповідують певні творчі традиції. Перше покоління представлене іменами

сучасних класиків, таких як: Г. Гаврилець, Л. Дичко, Ю. Іщенко, Л. Колодуб, Г. Ляшенко, М. Скорик, Є. Станкович, І. Щербаков та ін. Для їх творчості притаманне оперування жанрами – симфонія, симфоніета, соната, концерт, хоровий концерт та ін., а музична мова є досить різноманітною і може варіюватися від атональності до ладового чи тонального мислення. Проте практично незмінним є звернення до «живих» інструментів та людського голосу. Наступне покоління – це композитори І. Алексійчук, М. Денисенко, М. Ковалінас, Л. Юріна вже баланують між традиціями та новаторством, творячи у нових жанрах, обираючи складні композиторські техніки, але, здебільшого знову ж таки звертаються до інструментів симфонічного оркестру. Третє покоління композиторів, скоріше можна виділити не за віковими ознаками, а за їх творчою технікою. Вони обирають сферу електроакустики, спрямовані на створення «нової музики», яка знаходиться на межі мінімалізму та сонорики. Сюди можна віднести творчість А. Загайкевич, В. Польової та молодих композиторів, які співпрацюють з колективом Ensemble Nostri Temporis – М. Коломієць, Б. Сегін, С. Сульдїна, О. Шмурак, та ін. Ми хочемо розкрити особливості діяльності саме покоління «нової музики», «нового музичного мислення» тощо.

Попри те, що сучасна культура прагне відповідати глядацьким та слухацьким потребам, в українській композиторській практиці спостерігається своєрідний протест та відмова від скорення сліпо «моді часу». Так, О. Шимко, сучасний молодий композитор, піаніст, організатор і музичний директор фестивалю «Музична Трибуна Київської Молоді» (2008), який є начальником музичної частини Національного академічного театру російської драми ім. Лесі України зазначає, що основною причиною проблем в сучасній культурі є розмивання граней між поняттями об'єктів, які складають культуру, адже мистецтво має бути вільним від догм та якихось умов. «Епоха вжитку вже призвела до того, що цей вжиток почав проникати у святу святих, особисту творчу лабораторію художника і диктувати, яким має бути це мистецтво: щоб за нього платили гроші. І що взагалі буде називатися мистецтвом, а що ні, диктує не художній рівень втору, а ринкова привабливість» [8]. Дійсно, в умовах превалювання розвитку популярної культури, професійна, складна, серйозна музика вимагає набагато більше зусиль для сприйняття, аніж легкі жанри.

О. Шимко зазначає, що академічне мистецтво все більше відокремлюється та стає елітарним. «Дійсно професійне мистецтво перейшло в поле обмежених і елітарних занять і прихильників. Воно перейшло туди тому, що не сповідує філософію бестселерів. І воно не взиває до первинних поверхневих емоцій людини, на відміну від «культурних продуктів» мейнстріму» [8].

Досить складна сучасна музика України знаходиться в полі тих тенденцій, які представлені і у західноєвропейській музичній культурі. Теоретики та практики музичного мистецтва та дослідники особливостей музичного сприймання переконані, що сприйняття творів мистецтва, це величезна та кропітка внутрішня робота над собою, без якої твори здаються нудними і безглуздими. Музика, будучи справжнім мистецтвом «до розваги не має ніякого відношення. Воно має відношення до копіткого і глибокого вивчення метафізичного начала в самій людині. А це для сучасної людини здебільшого сумне й безглузде заняття, яке не приносить ні грошей, ні нестримних веселощів» [8].

Останні роки розвитку української музичної культури характеризуються виходом на новий рівень. Для якого характерний тісний зв'язок з європейськими композиторами, творцями, пошуками спільних проектів, які б сприяли інтеграції України у європейську спільноту. І дуже приємним є той факт, що ці події відбуваються у сфері приватного сектору, завдяки ініціативі якого було започатковано

принаймні дві широкомасштабні акції – «Архітектура голосу» та «New Music: Ukraine».

Музичне агентство «Ухо», засновниками якого є творчий і сімейний дует Олександр Андрусик та Євгена Шімального, займається просуванням та популяризацією нової музики в Україні. Також у коло їхньої діяльності потрапляє і допомога сучасним українським композиторам заявити про себе за кордоном. Агентство «Ухо» за досить короткий час свого існування, з 2012 року встигло організувати Фестиваль нової музики у Мистецькому Арсеналі, влаштувати концерт Kronos Quartet з Мар'яною Садовською у Києві, здійснювати кураторську роботу над музичною програмою Гогольфеста у 2012 році.

В 2014 році агентство «Ухо» розпочало два нові широкомасштабні проекти, спрямовані на розвиток сучасної музичної культури. Перший проект, який не мав аналогів в Україні – це цикл концертів вокальної музики який відбувається в Києві з вересня 2014р. по травень 2015 р. – «Архітектура голосу». Досить цікаво про цю мистецьку подію пише Л. Морозова: «Перший цикл повинчав вокал з архітектурою: Наталія Половинка виконувала духовну музику в Київському планетарії, флорентійський ансамбль L'Homme Armé співав у Кирилівській церкві, а хор «Ніка» – частини з хорової симфонії Вікторії Польової на текст з «Божественної комедії» Данте в басейні «Олімп» [4].

О. Андрусик, засновниця «Ухо» розповідає, що спочатку агентство планувалось як міський проект, основою якого мало бути виконання музики у місцях, які для цього не прилаштовані, що повинно було б зламати звичну схему прослуховування музики. Саме тому і виник цикл «Архітектура голосу», який включає в себе не лише концерти, а й лекції та майстер-класи для вокалістів, тривалість якого становить 10 місяців. Звісно, що не все, що планується, втілюється у життя, проте «Ухо» спланувало задіяти учасників з Італії, Данії, Франції, США, України. Насамперед це вокальні ансамблі та авангардні виконавці. Ідея концертів у «незручних» місцях поки є досить не звичною для українського мистецького простору. Це спроба формування локального міського ландшафту, надбудувати архітектуру голосу крізь різні міські крапки.

Дійсно, на даний момент вже пройшли такі проекти циклу, як: La Dolce Maniera, «Новий італійський мадригал» в кінотеатрі «Флоренція»; проект Ірмос: «Напиви до Богородиці» у Планетарії; Гедалія Тазартес у Мистецькому Арсеналі; Phil Minton & Audrey Chen, розширені техніки співу у Національному науково-природничому музеї; Ave Maris Stella: музика Вікторії Польової для хору а cappella у басейні «Олімп»; Девід Ленг та Гійом Дюфаї у виконанні L'homme armé, Кирилівська церква; Ансамбль Ars Nova Copenhagen під керівництвом диригента Пола Хілліера у Будинку архітектора.

Другий проект, який започаткувало агентство «Ухо» – це цикл «New Music: Ukraine». Цей мистецький цикл передбачав своєрідний «дует» творів сучасних українських композиторів та європейських, як сучасних, так і класиків авангардної музики. Цей проект також розпочався ще в жовтні 2014 року та буде тривати до травня 2015 року у Києві. Варто розглянути цей проект більш детально, звернувши увагу на українських митців, чії твори виконувались. Власне, як вже було зазначено в цей цикл потрапили, насамперед ті композитори, які надають перевагу «новій музиці», під якою розуміється як використання нових технологій, пов'язаних з комп'ютерним синтезом звуку, так і твори у більш традиційній техніці написання з використанням «справжніх» інструментів. Новою є музична мова, яка може балансувати на межі сонорики, алеаторики та інших провідних композиторських технік.

Розпочав проект концерт, що поєднав музику В. Загорцева та засновника нововіденської школи – А. Шенберга. В. Загорцев – представник «Київського авангарду» свій перший твір у серійній техніці, винайдений Шенбергом, написав у 1964

році. Як влучно зазначають організатори: «Крім техніки з Шенбергом Загорцева зближує схожий психологічний клімат творчості, неймовірна структурованість та експресія музичного вислову». Творчість В. Загорцева (1944-2010) неабияк вплинула на розвиток сучасної музики, проте, останнім часом досить мало виконувалась. Цей концерт став сольним виступом відомого піаніста Євгена Громова.

Другий концерт поєднав класиків ХХ-ХХІ ст. – авангардний твір «Симфонія №2» В. Сильвестрова та твір А. Пярта “*Tabula Rasa*” в стилі мінімалізм, які виконав спеціально зібраний для цієї події камерний оркестр «*Armonia Ludus*» під керівництвом Михайла Менадбе. Музика Валентина Сильвестрова дуже філософська, на межі тиші та вглядування.

Третій з серії «*New Music: Ukraine*» концерт став єдиним монографічним, в якому була представлена музика Святослава Луньова, а саме цикл різдвяних гімнів *The Noel Consort* у виконанні ансамблю «*Alter Ratio*» Ольги Приходько. Наступний концерт циклу знову представив дует молодого українського композитора Олексія Шмурака – піаніста і одного з засновників київського ансамблю «*Nostri Temporis*» та московського композитора Сергія Загнія.

П'ятий концерт циклу поєднав музику Алли Загайкевич та Шарунаса Накаса, композиторів, які сприяли відкриттю в Україні та Литві нової мови – мови електронного звуку. Виконували твори композиторів «*Armonia ludus*» та солісти Наталя Половинка (вокал), Дмитро Таванець (фортепіано). А. Загайкевич – лідер електроакустики в Україні, викладач НМАУ ім. П.І.Чайковського та автор музики до кінострічок Олеся Саніна («*Мамай*» та «*Поводир*»).

Шостий концерт циклу об'єднав на сцені майже 30 музикантів: *Ensemble Nostri Temporis*, вокальний ансамбль Ольги Приходько «*Alter Ratio*», Олену Арбузову, Золтана Алмаші, Андрія Павлова та Романа Юсіпея. Диригентом та автором частини творів виступив Йоханнес Шелльхорн (*Johannes Schöllhorn*) – керівник Кельнського Інституту нової музики. Ця частина циклу розпочалась бесідою та майстер-класом німецького композитора Й. Шелльхорн після першого візиту до Києва у 2014 році зробив таку оцінку української музики: «На глибинному рівні в українській музиці є сильна традиція, яка, зрозуміло не є похідною від західної моделі. Але у слідуванні їй немає жодної необхідності. Більше того, на мій погляд, можна лише побажати українській музиці слідувати інтуїції» [2].

Такі побажання простежуються в творчості перспективного композитора М. Коломійця. В основі кантати, яку він представив в рамках концерту «*нової музики*», вірш французького дадаїста Трістана Тцара, перекладений на італійську мову. Автор характеризує її наступним чином: «Це напівтональна і напіватональна музика, темброво дуже строката. Цей твір я присвячую Києву як місцевості, в якій виріс, яка для мене є дуже близькою, яка, власне, є частиною мене» [4].

В рамках сьомого концерту серії *New Music: Ukraine* – пролунали твори Максима Шалигіна та Луї Андріссена. Українець М. Шалигін на даний момент живе у Нідерландах, де він залишився після отримання ступеня у Королівській Гаазькій консерваторії. В Європі про нього дізнались у 2012 році, коли його симфонія для скрипки соло «*Листи до Анни*» були відмічені на конкурсі *Gaudeamus*. Саме тоді музику Шалигіна обрали для проекту *Gesamt* відомого та скандального режисера сучасності Ларса фон Тріера.

Можна підсумувати, що українська композиторська школа має міцне «коріння». Характер національної музики зумовлений дотриманням усталених традицій. Наявність багатоманітних музичних технік, які використовуються представниками різних поколінь створюють повноцінну картину, в якій приділяється увага, як класичним

жанрам, так створенню нових. Відбувається постійне оновлення музичної мови. Кожне нове покоління композиторів прагне віднайти свої засоби виразності, за допомогою яких втілюють ті сутнісні питання, які характеризують собою не лише соціокультурний контекст, а й загальнофілософські питання. Українська композиторська школа намагається не слідувати за швидкоплинною модою та не перетворює мистецтво на розвагу. В останні роки можна спостерігати посилення контактів представників інонаціональних мистецьких традицій з творчою спільнотою України. Саме у посиленні зв'язків між різними культурними та ментальними традиціями, за умови збереження свого особистого національного начала і вбачається подальший розвиток музичної культури українців.

Список використаної літератури

1. Андреева Е. Постмодернизм / Е. Андреева. – Санкт-Петербург : Азбука – классика, 2007. – 488 с.
 2. Козаренко О. В. Семантично-знакова багатомірність тексту кантати С. Людкевича «Заповіт» на вірші Т. Шевченка / О. В. Козаренко // Культурологічні проблеми української музики : (наукові дискурси пам'яті академіка І. Ф. Ляшенка) – Київ : НМАУ ім. П. І Чайковського, 2002. – С. 149-154.
 3. Морозова Л. Иоханнес Шёлльхорн: «Художника нужно поддерживать, даже если он противостоит режиму» [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://society.lb.ua/culture/2014/04/09/262493_hudozhnika_nuzhno_podderzhivat_dazhe.htm
 4. Морозова М. Музыкальные итоги года: выход из царства бархата [Електроний ресурс]. – Режим доступу : http://culture.lb.ua/news/2014/12/29/290930_muzikalnie_itogi_goda_vihod.html
 5. Муха А. І. Композитори України та української діаспори : довід. / А. І. Муха. – Київ : Музична Україна, 2004. – 351с.
 6. Найдюк О. Максим Коломійець: «Різниця між хорошим і дуже хорошим музикантом — мікроскопічний прошарок, що отримується надзусиллями» / О. Найдюк // Хрещати. - 2015. – 24 бер. – С.5.
 7. Тормахова А. Поезія Т.Шевченка як літературне джерело музичної культури України / А. Тормахова // Постать Тараса Шевченка та українська філософська культура : матер. кругл. столу філософ. факульт. (в рамках Шевченківського літературного конгресу), м. Київ, 11 березня 2014 р. – К. : Дільниця оперативної поліграфії філософського факультету, 2014. – С.42-43.
 8. Шимко А. О творческих союзах и современной культуре [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://aleksandrshymko.wix.com/russ#!otvorcheskihsoiuzahiosovremntnculture/c9rr>
- Стаття надійшла до редакції 25.04.2015

V. J. Dorofeeva

MODERN UKRAINIAN COMPOSER SCHOOL: NEW MUSIC

The article investigates the latest achievements of modern Ukrainian composer school and deals with the situation of academic music in contemporary society. It also analyzes the emergence of projects related to the promotion of "new music", organized by music agency "Yho". There is an attempt to unite Ukrainian contemporary classical music and European art context.

It is marked that a modern Ukrainian composer's school demonstrates a considerable achievements in the sphere of academic music. For today there vividly represented different trends in style from neo-romantic up to electronic music. It's stressed that difference in

genres which is observed in Ukrainian composer's works has its roots which comes out from the works of two outstanding posts of Ukrainian professional music L. Revutskiy and M. Lyatoshinskiy.

The essence of Ukrainian modern composers' works is a hereditary character a close contact with folklore. A modern Ukrainian composer's school could be conditionally divided into several generations which confess certain vocal traditions. First generation is represented by names of modern classics G. Gavrilets', L. Dichko, Yu. Ishenko, L. Kolodub, G. Lyashenko, M. Skorik, E. Stankovich, I. Sherbakov etc. For their works it's a typical jockeying with genres – symphony, symphoniette, sonata, concert, choir concert and musical language is different and can vary from atonality to tonal thinking. Further generation is represented by the composers I. Alekseichuk, M. Denisenko, M. Kovalinas, L. Yurina who are balancing between the traditions and innovations working in new genres choosing difficult composer's techniques but mostly appealing to the instruments of symphonic orchestra. Third generation of composers could be singled out according to their creative technique. They choose a sphere of electric acoustic directed to producing "a new music", which borders on minimalism and sonority. Here could be attributed works by A. Zagaiekevitch, V. Poloiyovoiy and young composers, who cooperate with the Ensemble Nostri Temporis – M. Kolomiets', B. Segin, S. Sulдина, O. Shumrak, etc.

It is affirmed that during last years the development of Ukrainian music culture is characterized with letting out onto a new level for which is typical close connection with European composers and searching common projects which could assist the integration of Ukraine into European community. Namely in strengthening of connections with different cultural and mental tradition under the condition of preserving its national origin there could be foreseen a further development of musical culture of Ukrainians.

Key words: "new music", composer, creativity.

УДК 130.2: 392.8 (495)

Е. Н. Золотарева

ФУНКЦИИ ПИЦЦЫ В РИТУАЛАХ ПЕРЕХОДА В ТРАДИЦИОННОЙ ГРЕЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЕ

Рассмотрено значение переходной функции пиццы в семейных обычаях и обрядах традиционной греческой культуры с целью выявления функционального значения отдельных элементов традиционного рациона как погранично-переходной пиццы.

Ключевые слова: пицца, культурная идентичность, погранично-переходная функция пиццы, ритуалы перехода, традиционная греческая культура.

Значение культурного наследия греческого народа выходит за рамки национального, так как его богатые традиции оказали огромное влияние на культуру всей Европы, а это значит, что объяснение многого непонятого в обрядах и ритуалах европейских народов нужно искать и в пристальном изучении греческой традиционной культуры.

Закономерным является и проявление интереса к изучению традиционной греческой культуры в таком регионе компактного проживания греческого этноса, как Приазовье. Одним из актуальных вопросов является процесс сохранения культурной идентичности в условиях полиэтничного регионом народом, оказавшимся, вследствие Великой греческой колонизации в Причерноморье, а позднее из-за вынужденного